

Bruksela, dnia 21 kwietnia 2008 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie, nr 13/2008

Parlament Europejski o transplantacjach

Propagowanie dawstwa narządów, większe bezpieczeństwo i współpraca międzynarodowa w zakresie transplantacji oraz zdecydowana walka z handlem narządami - oto najważniejsze zalecenia zawarte w przyjętym przez Parlament Europejski raporcie w sprawie dawstwa i przeszczepiania narządów, na temat którego odbyła się wcześniej debata.

Obecnie na listach oczekujących na przeszczep w całej Europie jest ponad 60 000 osób. Statystycznie, spośród tych, którzy czekają na nowe serce, wątrobę czy płuco, około 15-30 % umrze. I chociaż liczba oddawanych organów systematycznie wzrasta, liczba czekających na nie rośnie jeszcze szybciej. „Znaczny niedobór dawców narządów pozostaje głównym problemem, z którym mierzą się państwa członkowskie w odniesieniu do przeszczepów narządów. (...) Nawet w przypadkach, w których zaobserwowano stały wzrost liczby dawców, niezmiernie trudno jest zredukować liczbę pacjentów i czas oczekiwania na przeszczep” stwierdza poseł **Adamos Adamou** (GUE/NGL, Cypr), autor parlamentarnego sprawozdania. Skoro jest popyt, a brakuje „legalnego towaru” zawsze znajdzie się ktoś, kto dostarczy nielegalny. Stąd rodzi się drugi problem, jakim jest turystyka transplantacyjna i handel narządami. Zalecenia zawarte w przyjętej dziś rezolucji mogą, zdaniem Parlamentu, przyczynić się do rozwiązania tych trudności.

• **Jak zwiększyć liczbę przeszczepów?**

Podczas debaty poprzedzającej debatę nad sprawozdaniem posła Adamou, posłowie omawiali działania, jakie należy podjąć, aby zwiększyć liczbę transplantacji, zmniejszyć ryzyko z nimi związane oraz poradzić sobie z problemem „turystyki transplantacyjnej” i handlem narządami.

Komisarz ds. zdrowia, **Andrea Vassiliou**, pogratulowała Parlamentowi Europejskiemu inicjatywy dotyczącej dawstwa organów i transplantacji. Powiedziała, że należy poprawić jakość, rozszerzyć dostępność a także zapewnić bezpieczne przeszczepów – w zakresie dawstwa i pozyskiwania organów. Zwróciła uwagę, że w niektórych państwach członkowskich tzw. koordynatorzy dawstwa wywierali bardzo pozytywny wpływ na dostępność i liczbę transplantacji. Podkreśliła, że należy

zwalczać handel organami i dlatego konieczny jest wspólny monitoring systemu handlu organami przez KE wraz z Międzynarodową Organizacją Zdrowia, Radą Europy i Interpolem.

Komisarz Vassiliou przypomniała o komunikatach Komisji Europejskiej nt. zapewnienia odpowiedniego poziomu wiedzy i bezpieczeństwa w dziedzinie dawstwa i przeszczepiania narządów. Zwracają one uwagę na konieczność monitoringu i nadzoru poprzez badanie dawców i biorców. Szczególnie istotna jest kwestia zapobiegania dopuszczeniu kogoś z HIV. Podkreśliła, że obecnie bardzo długo czeka się na narząd od przeszczepu, dlatego konieczne jest stworzenie systemu, który łączyłby dawców z odpowiednimi biorcami narządów. Należy wspomagać tworzenie siedzi poszukujących altruistycznych dawców narządów jeszcze za ich życia. Należy podkreślać, że ten gest powinien być dobrowolny. W chwili obecnej istotnym problemem staje się handel organami i tzw. „turystyka transplantacyjna”. Bez problemu można kupić narządy z Pakistanu, Chin, Indii, itp. Konieczne jest zapewnienie kontroli i nadzoru nad handlem organami. Narządy nigdy nie mogą stać się towarami którymi się handluje. Na koniec stwierdziła, że nie można stosować w odniesieniu do transplantologii określenia komercjalizacja. Nie ma w Unii Europejskiej zgody na komercjalizację ludzkiego ciała, co wynika z Karty Praw Podstawowych.

Edit Bauer (EPP-ED, Słowacja), występująca w imieniu Komisji Wolności Obywatelskich (LIBE), powiedziała, że trudno jest wprowadzić odpowiednie ustawodawstwo, ale jeszcze trudniej jest zapewnić życie ludziom oczekującym na organy do transplantacji. Komisja LIBE zwróciła uwagę przede wszystkim na trzy kwestie. W przypadku dawstwa organów za życia należy zminimalizować komercjalizację, ograniczyć turystykę transplantacyjną oraz zapewnić pewność prawną. Śledzenie przestępców może przyczynić się do ograniczenia ww. procederów. W przypadku handlu organami należy zastosować środki o charakterze globalnym.

Frieda Brepoels (EPP-ED, Belgia) powiedziała, że przeszczep daje często jedyną możliwość na przeżycie chorego. Tysiące osób umiera oczekując na narząd do przeszczepu. Pomimo, że istnieje wiele zróżnicowanych stanowisk wśród państw członkowskich, konieczna jest współpraca w tej dziedzinie. Wzrost liczby dawców można zapewnić poprzez zaangażowanie specjalistów i szpitali, którzy ustalą liczbę dawców i potrzebujących. Powinna zostać stworzona europejska sieć wymiany informacji na ten temat. Podkreśliła również konieczność walki z handlem organami, z turystyką przeszczepową oraz uświadamiania społeczeństwa.

Maria Sornosa Martinez (PSE, Hiszpania) powiedziała, że oczekuje na dyrektywę Komisji w sprawie przeszczepów, która zagwarantuje bezpieczeństwo dawców i biorców. Oddawanie narządów powinno być altruistyczne. Podając przykład swojego kraju, powiedziała, że Hiszpania jest liderem w transplantologii. Istotną rolę pełnią w Hiszpanii tzw. koordynatorzy ds. przeszczepów. W kontekście turystyki przeszczepowej i handlu organami, podkreśliła konieczność edukacji w krajach trzecich i uświadamiania, również obywateli UE, że turystyka przeszczepowa jest niezgodna z prawem.

Urszula Krupa (Niepodległość i Demokracja, Polska) powiedziała, że oddanie drugiej osobie organów jest darem i powinno być dobrowolne. Podkreśliła to w sprawozdaniu jest niewystarczające. Konieczne jest ponadto kierowanie się zasadami etycznymi i moralnymi, co nie zostało ujęte w projekcie. Podkreśliła również, że z uwagi na ogromne rozwarstwienie społeczne, bogaci mogą kupić sobie wszystko, włącznie z organami do transplantacji, a biedni często stają się ofiarami tego procederu. Dlatego należy zwrócić uwagę na konieczność wprowadzenia rzeczywistego zabezpieczenia socjalnego.

Glenis Willmott (PSE, Wielka Brytania) podkreśliła, że bardzo niepokojące jest, iż jedynie 12% obywateli UE jest zarejestrowanych jako dawcy. Brak organów to problem paneuropejski. Biedni nie mogą dłużej stanowić „zasobu części zamiennych dla bogatych”. Należy zlikwidować makabryczne portale internetowe, które znajdują się w szczególności w krajach azjatyckich, ale także w Europie.

Marios Matsakis (ALDE, Cypr) powiedział, że należy zmienić zasadę, która wymaga wyraźnej zgody dawcy albo rodziny na założenie, że wszyscy są potencjalnymi dawcami, chyba że rodzina się nie zgadza. Jedynie taki system pomoże w zwiększeniu liczby transplantacji.

Kathy Sinnott (Grupa Niepodległość/Demokracja, Irlandia) powiedziała, że badania komórek macierzystych to obiecująca ścieżka, ponieważ wykorzystanie ludzkich i zwierzęcych komórek w większości przypadków powoduje, że takie organy nie są odrzucane. Ponadto konieczne jest zniesienie instytucjonalnej dyskryminacji. Wspomniała również o nowym pomysśle, który wprowadzono w Irlandii na wzór podobnych rozwiązań już stosowanych w Kornwalii, jakim jest służba przewozu organów.

Maciej Giertych (Niezależni, Polska) zwrócił uwagę na kwestię śmierci mózgowej. Powiedział, że nie można wyrazić zgody na pobieranie organów od rzekomo zmarłych. Konieczne jest zaostrenie a nie liberalizowanie kryterium śmierci

Podsumowując dyskusję, komisarz Vassiliou zwróciła uwagę na następujące kwestie:

- niekomercyjne wykorzystanie organów – dawstwo powinno odbywać się w sposób dobrowolny i altruistyczny;
- dyrektywa na temat jakości i bezpieczeństwa – wprowadzi zapis o konieczności zbadania pochodzenia organów do transplantacji;
- konieczność wyrażenia zgody na dawstwo – władze krajowe są odpowiedzialne za wprowadzenie odpowiednich praktyk i rozwiązań prawnych;
- wykorzystywanie komórek macierzystych z krwi pępowinowej – wykorzystywane było do leczenia raka i istnieje konieczność stworzenia banków takiej krwi;
- należy uregulować kwestie dawstwa za życia i po śmierci.

• **Zdecydowane „NIE” dla handlu narządami**

Posłowie wielokrotnie podkreślają, że oddawanie organów powinno pozostawać „ściśle niekomercyjne”, a wszelkie komercyjne wykorzystanie narządów „jest nieetyczne i niezgodne z najbardziej podstawowymi wartościami człowieka”. Podobnie wykluczone są płatności pomiędzy dawcami i biorcami, a „wszelkie

płatności są ograniczone wyłącznie do rekompensaty ograniczającej się ściśle do pokrycia wydatków i niedogodności związanych z dawstwem. Parlament wzywa Komisję i państwa członkowskie do zwalczania handlu narządami i tkankami, w tym także podjęcia kroków zapobiegających “turystyce przeszczepowej”. Dlatego należy wprowadzić mechanizmy identyfikacji organów, w celu uniknięcia przywożenia tych organów do UE. Prawo poszczególnych państw powinno karać osoby zamieszane w handel narządami, w tym także personel medyczny wykonujący przeszczepy nielegalnych narządów, włącznie z pociąganiem do odpowiedzialności karnej obywateli europejskich, którzy dokonali nabycia narządu wewnątrz Unii Europejskiej lub poza jej granicami.

- **Łatwiejszy dostęp do narządów**

Zdaniem Parlamentu państwa członkowskie powinny rozwijać zarówno dawstwo *post mortem* jak i od osoby żyjącej. Kraje mogą usprawnić pierwszą metodę pobierania organów poprzez szkolenie personelu medycznego i paramedycznego, wspieranie finansowe szpitali w celu powołania szpitalnych koordynatorów (lekarzy pracujących na oddziałach intensywnej terapii wspieranych przez zespół medyczny), których zadaniem byłoby aktywne identyfikowanie potencjalnych dawców i kontaktowanie się z ich rodzinami, a także poprzez wdrożenie programu poprawy jakości we wszystkich szpitalach lub zespołach szpitali w Europie, posiadających potencjał dawstwa narządów. Ponadto posłowie wzywają, aby dokonywać oceny wykorzystania dawców zakwalifikowanych na podstawie rozszerzonych kryteriów (osób starszych, dawców cierpiących na niektóre choroby), oczywiście uwzględniając aspekt jakości i bezpieczeństwa.

Jeśli chodzi o podbieranie narządów od dawców żyjących, Parlament zaleca przyjęcie lub utrzymanie surowych przepisów prawa związanych z przeszczepianiem narządów od niespokrewnionych dawców, aby zapewnić przejrzystość systemu i wykluczyć możliwość nielegalnej sprzedaży narządów lub wywierania przymusu na dawców. Jednocześnie dawcy nie mogą być dyskryminowani, zwłaszcza przez systemy ubezpieczenia i powinni otrzymywać zwrot kosztów ubezpieczenia społecznego.

Parlament proponuje utworzenie europejskiej karty dawcy, która miałaby uzupełnić istniejące systemy narodowe. Ponadto państwa członkowskie powinny wprowadzić możliwość wyznaczenia pełnomocnika prawnego, który decydowałby o pobraniu narządów od zmarłej osoby.

- **Większa współpraca międzynarodowa**

Posłowie podkreślają, że sprawą najwyższej wagi jest ustanowienie odpowiednio ustrukturyzowanych systemów działania oraz promowanie udanych wzorców w państwach członkowskich i pomiędzy nimi, a w stosownych przypadkach na poziomie międzynarodowym. Parlament wzywa państwa członkowskie do zniesienia przed styczniem 2010 r. przepisów ograniczających wykorzystanie organów jedynie w danym kraju. Zdaniem posłów dzielenie się narządami może być bardzo pomocne szczególnie w przypadkach trudnych procedur przeszczepiania (np. w przypadku wyjątkowo wrażliwych pacjentów lub pilnych przeszczepów oraz w przypadkach pacjentów o specyficznych warunkach, dla których trudno jest znaleźć odpowiednich dawców).

- **Bezpieczeństwo i informacja**

Według posłów, rezultaty przeszczepów i pobrania narządów powinny być monitorowane i oceniane, zaś okres nadzoru nad pacjentami z przeszczepami powinien zostać zwiększony do kilku lat, a nawet do końca życia pacjenta lub tak długo jak funkcjonuje przeszczep.

Jak zauważają sprawozdawcy, skutecznym sposobem zwiększenia dostępności narządów jest dostarczenie społeczeństwu większej ilości informacji na ten temat. Dlatego Parlament wzywa Komisję, państwa członkowskie i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, kościoły oraz wspólnoty religijne i humanistyczne do wzięcia udziału w tych wysiłkach na rzecz zwiększenia społecznego stanu świadomości na temat dawstwa narządów.

Parlament popiera utworzenie linii informacyjnej na temat przeszczepów z jednym numerem telefonu, zarządzanej przez krajową organizację zajmującą się przeszczepami, jeśli taka istnieje, działającej 24 godziny na dobę, z odpowiednio przeszkolonymi doświadczonymi pracownikami.

Opracowała:
dr Magdalena Skulimowska¹

---

¹ Na podstawie notatek prasowych PE oraz wysłuchanych debat w PE.